

Організація дистанційної форми навчання лікарів-інтернів у Вінницькому національному медичному університеті ім. М. І. Пирогова

Висвітлено проблеми та перспективи впровадження дистанційної форми навчання у процес підвищення кваліфікації лікарів-інтернів у Вінницькому національному медичному університеті ім. М. І. Пирогова. Можливості, які надають обрані дистанційні технології, забезпечують ширший вибір форм та методів роботи, порівняно з традиційними, дають змогу одночасного навчання великої кількості інтернів різних профілів, використовуючи можливості доступу до онлайн-лекцій і у разі забезпечення умов щодо реалізації адекватного механізму оцінювання роботи слухачів.

Ключові слова: дистанційне навчання, лікарі-інтерни, ВНМУ ім. М. І. Пирогова.

Навчання протягом життя, постійне підвищення професійної компетентності є однією з основних проблем, які постають перед сучасним суспільством. Особливо актуальною вона є для осіб, професійні обов'язки яких пов'язані зі збереженням життя та здоров'я людей, адже разом з появою нових хвороб з'являються нові препарати, методики діагностування та лікування тощо. Для лікарів-інтернів це є дуже важливим, оскільки підвищення професійної компетентності інтерна дає змогу забезпечити необхідні умови для його особистісного становлення як лікаря-професіонала і відповідає необхідним складовим його професійної діяльності.

О. П. Волосовець зазначає, що «інтернатура є першим кроком лікарів-педіатрів у становленні їх як фахівців. Усі заклади, де відбувається післядипломна підготовка педіатрів, намагаються забезпечити таке програмно-цільове управління якістю підготовки спеціаліста, що сприяє максимальному опануванню теоретичним матеріалом, оволодінню практичними навичками, виробленню здатності лікаря до самостійної роботи та подальшому безперервному професійному вдосконаленню» [1]. Такий підхід можна вважати справедливим і для інтернів всіх інших спеціалізацій.

Одним зі шляхів реалізації концепції «навчання протягом життя» є дистанційна форма навчання. I. Masic, H. Pandza, Z. Masic із університету м. Сараєво підкреслюють [12], що дистанційне навчання (навчання на відстані) являє собою нову форму навчального процесу, яка є корисною для всіх його учасників. Окрім того, можливості, які надають обрані технологічні моделі, забезпечують ширший вибір форм та методів роботи, порівняно з традиційними, дають змогу великій кількості інтернів різних профілів навчатися одночасно, використовуючи можливості доступу до

онлайн-лекцій і у разі забезпечення умов щодо реалізації адекватного механізму оцінювання роботи слухачів.

Питання впровадження дистанційної форми навчання до післядипломної освіти медичних працівників (інтернів) вивчалися у наукових працях українських та зарубіжних дослідників, серед яких можна виділити роботи Н. В. Рогальської [9], Н. Б. Кузняк [10], Т. М. Бойчук [2], О. П. Волосовець [11], В. М. Запорожан [4], А. В. Бойко [6], Т. В. Богослав [8] та ін.

Перш за все, визначимося із термінологічним апаратом дослідження. Зокрема, Ю. І. Решетілов визначає дистанційне навчання як взаємодію викладача і слухача між собою на відстані, яка відображує усі якості навчального процесу та його компоненти (мету, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання) [7].

Водночас, як зазначає О. В. Антошук [1, 83–84], дистанційне навчання має такі види забезпечення, як нормативне, науково-методичне, інформаційне, системо-технічне, кадрове, психологічне та фінансове. Дослідниця визначає дистанційне навчання як педагогічну технологію, що базується на таких властивостях, які, водночас, можна вважати її перевагами:

- оперативність (можливість швидко реагувати для подолання бар'єрів у часі та просторі, передачі та отримання «свіжої» інформації, здійснювати швидкий зворотній зв'язок);
- інформативність (доступ до достатньої кількості освітніх ресурсів, у тому числі в мережі Інтернет);
- гнучкість (кожен суб'єкт навчання може діяти у зручний для себе час, у зручному місці, темпі);
- модульність (у разі створення навчальних програм враховують модульний принцип їх побудови, що дає змогу кожному студенту/слухачу формувати індивідуальну навчальну траєкторію і задовольняти індивідуальні потреби);
- паралельність (навчання відбувається одночасно із основною професійною діяльністю суб'єкта, тобто без відриву від виробництва);
- далекодія (незалежно від місця знаходження суб'єктів навчання та освітнього закладу, ефективно здійснюється освітній процес);
- асинхронність (кожен суб'єкт навчання працює та навчається за власним графіком упродовж дня, тижня тощо);
- масовість (можливість охопити навчанням велику кількість людей, і це не є критичним параметром);
- рентабельність (економічна ефективність технології відносно витрат на її реалізацію);
- нові вимоги до викладача та того, хто навчається (нова роль та функції викладача; висувуються інші вимоги до того, хто навчається, які суттєво відрізняються від традиційних);

- інформаційна технологічність (у процесі дистанційного навчання використовують всі види інформаційних технологій, але переважно – інноваційні);

- соціальність (дистанційне навчання надає рівну можливість отримання освіти всім верствам населення);

- інтернаціональність (з'являється можливість імпорту й експорту знань та освітніх послуг).

Аналізуючи можливості впровадження дистанційного навчання в післядипломну освіту медичних працівників, дослідники зауважують, що в процесі організації необхідно звернути увагу на шляхи вирішення таких проблем, як «підготовка випускників, які здатні вільно орієнтуватися у сучасному інформаційному просторі для досягнення успіху в майбутній професійній діяльності» [6], «низький рівень обізнаності лікарського загалу з положеннями дистанційного навчання» [8], недостатній рівень законодавчого врегулювання такої форми навчання [3] та ін.

Водночас, Т. В. Богослав зазначає: «вже давно виникла необхідність перегляду вимог до форм навчання, контролю і підтвердження професійних компетенцій, що передбачає подальше використання дистанційних технологій, впровадження накопичувальної системи заліку навчальних одиниць, удосконалення методичного забезпечення освітнього процесу, підготовку не лише електронних навчальних посібників, а й програмного забезпечення» [8]. Він пропонує як альтернативу дистанційне навчання, позбавлене більшої кількості цих вад.

Незважаючи на велику кількість публікацій, питання впровадження дистанційного навчання у післядипломну освіту лікарів-інтернів вивчене недостатньо. Про це також свідчать результати аналізу труднощів, які стоять на шляху впровадження дистанційної форми навчання.

Основна мета дослідження полягає у проведенні аналізу основних проблем, які постають на шляху впровадження дистанційного навчання у післядипломну освіту медичних працівників та пошук практичних шляхів їхнього вирішення на прикладі системи дистанційного навчання Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова. Рішення про впровадження дистанційної форми навчання для лікарів (провізорів)-інтернів на фармацевтичному факультеті Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова було ухвалено наприкінці 2016 року (далі – ВНМУ ім. М. І. Пирогова).

Першим етапом впровадження став вибір моделі дистанційного навчання. Було організовано вивчення моделей дистанційного навчання, які реалізовані у вищих медичних навчальних закладах, а також у закладах післядипломної педагогічної освіти України. Вивчення моделей, які реалізовані у навчальних закладах за кордоном, було визнано недоцільним, оскільки вони не відповідають чинному законодавству. Технології дистан-

ційного навчання, які використовують ці вищі навчальні заклади, були проаналізовані та частково адаптовані до умов навчання у ВНМУ ім. М. І. Пирогова.

За ступенем дистанційності за умови використання технологій, сервісів та ресурсів мережі Інтернет у навчальних закладах використовуються такі форми навчання:

- повністю дистанційне;

- очно-дистанційне (частина очних занять у класі є порівнянною з кількістю занять, що проводяться дистанційно);

- дистанційне, яке доповнює очну форму (проведення занять в очній формі з використанням окремих матеріалів, завантажених із мережі Інтернет) [5].

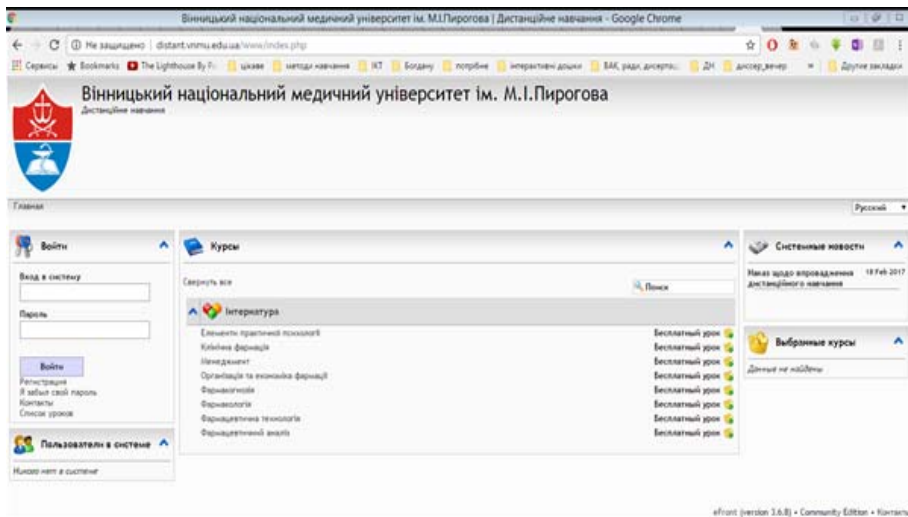
Рішенням Вченої ради ВНМУ ім. М. І. Пирогова було прийнято очно-дистанційну форму навчання, оскільки вона акумулює кращі ознаки очної та заочної форм навчання, і, до того ж, позбавлена деяких їхніх негативних рис. Крім того, очно-дистанційна форма навчання дає змогу слухачам на першому етапі навчання засвоїти під керівництвом викладача основні принципи роботи з інструментами платформи дистанційного навчання, створити сприятливий психологічний мікроклімат, що надзвичайно важливо для забезпечення результативності навчання.

Наступним етапом роботи над впровадженням дистанційної форми навчання став пошук вирішення проблеми технічного та технологічного забезпечення, адже саме розробка чіткого технологічного алгоритму є передумовою успішного впровадження будь-якої системи, яка базується на технічних засобах, сервісах та ресурсах мережі Інтернет.

Обрана нами платформа дистанційного навчання E-front є ключовим елементом матеріально-технічного забезпечення навчального процесу, оскільки вона бере на себе роль посередника між викладачем та слухачем, організовує роботу слухача на дистанційному етапі навчання, дає змогу реалізувати моніторинг діяльності та заходи з педагогічного контролю. Крім того, платформа дистанційного навчання дає змогу забезпечити спілкування між учасниками навчального процесу на дистанційному етапі навчання, що є важливим у разі організації активних видів діяльності, наприклад, у випадку виконання практичних та лабораторних робіт, проведення вебінарів та веб-кастів, консультування. Зазначений етап було успішно завершено шляхом виділення для системи дистанційного навчання вільного сервера та встановлення на нього платформи дистанційного навчання E-front із наданням їй доменного імені <http://distant.vnmu.edu.ua> та налаштування як системи для проведення онлайн-лекцій та семінарських занять системи на основі програмного рішення BigBlueButton, яке інтегровано до платформи дистанційного навчання. Зовнішній вигляд платформи наведено на рисунку 1. Слід зауважити, що програмні рішення, які було обрано як технологічну плат-

форму, поширюються на підставі GPL-ліцензії, що створює умови для подальшого вдосконалення платформи дистанційного навчання інженерними кадрами ВНМУ ім. М. І. Пирогова.

Третій (найважливіший) етап підготовки був пов'язаний із формуванням кадрового забезпечення дистанційного навчання. Завідувачами провідних кафедр університету, які займаються післядипломною освітою інтернів у ВНМУ ім. М. І. Пирогова, було визначено перелік осіб, які висловили бажання організувати навчальний процес за новою формою. Оскільки комунальний вищий навчальний заклад «Вінницька академія неперервної освіти» має значні здобутки в питаннях організації та проведення підвищення кваліфікації дорослих засобами дистанційного навчання, між Вінницьким національним медичним університетом ім. М. І. Пирогова та комунальним вищим навчальним закладом «Вінницька академія неперервної освіти» було укладено договір про співпрацю, у межах якого певні особи мали змогу пройти стажування з питань організації та проведення дистанційного навчання.

Рис. 1. Зовнішній вигляд платформи дистанційного навчання у ВНМУ ім. М. І. Пирогова

У процесі навчання викладачі ВНМУ ім. М. І. Пирогова познайомилися із можливостями студентського та викладацького інформаційно-освітнього середовища, сформованого засобами платформи дистанційного навчання. Під час стажування викладачі навчилися створювати та розміщувати на платформі дистанційного навчання матеріали для самостійного навчання, відеолекції, завдання для семінарських та практичних робіт, тести

тощо. Крім того, учасники навчання отримали навички організації та проведення вебінарів, роботи із хмарними сервісами мережі Інтернет тощо.

На сьогодні викладачі, які пройшли навчання, завершили адаптацію освітньо-професійних програм для провізорів-інтернів та продовжують розробку таких навчальних курсів, як:

- елементи практичної психології;
- клінічна фармація;
- менеджмент;
- організація та економіка фармації;
- фармакогнозія;
- фармакологія;
- фармацевтична технологія;
- фармацевтичний аналіз.

Таким чином, можна констатувати, що у ВНМУ ім. М. І. Пирогова створена та функціонує система дистанційного навчання, яка може бути використана для підвищення кваліфікації лікарів (провізорів)-інтернів. Переваги (оперативні, інформаційні, комунікативні, педагогічні, психологічні тощо), які надає створена система, значно переважають недоліки, які відзначають критики дистанційного навчання. Як модель дистанційного навчання обрано очно-дистанційну, яка поєднує переваги очної та заочної форм навчання.

Система дистанційного навчання як технологічна основа має інтегровану платформу дистанційного навчання E-front та майданчик для проведення вебінарів на основі програмного рішення BigBlueButton. Система дистанційного навчання має зручний інтерфейс, включає необхідні інструменти, які можуть забезпечити виконання всіх поставлених перед нею завдань: цілодобовий доступ інтернів до інформації, розміщеної у платформі, організація проведення практичних та лабораторних робіт, а також їх оцінювання, тестування, організація спілкування, консультування тощо. Програмні рішення, на яких базується система дистанційного навчання, поширюються на основі на GPL-ліцензії, що дає підставу для їхнього подальшого вдосконалення, проведення відповідних досліджень щодо їхніх можливостей та результативності навчального процесу, пов'язаного з використанням нових інструментів платформи дистанційного навчання.

Із метою формування кадрового забезпечення навчального процесу за дистанційною формою навчання було визначено викладачів провідних кафедр університету, які пройшли відповідне навчання з основ організації дистанційного підвищення кваліфікації провізорів-інтернів. У результаті навчання викладачами розпочато розробку 8 навчальних курсів, використання яких дасть змогу організувати результативний навчальний процес підвищення кваліфікації провізорів-інтернів за дистанційною формою навчання.

Література

1. Антощук О. В. Організаційно-педагогічні засади підвищення кваліфікації педагогічних працівників за дистанційною формою навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Антощук Оксана Володимирівна. – Київ, 2015. – 300 с.

2. Бойчук Т. М. Досвід впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі Буковинського державного медичного університету [Електронний ресурс] / Т. М. Бойчук, І. В. Геруш, В. М. Ходоровський // Медична освіта. – 2012. – № 2. – С. 64–67. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Chem_Biol/Mosv/2012_2/data/article17.pdf.

3. Дистанційна форма навчання в післядипломній освіті: реалії і перспективи [Електронний ресурс] / М. В. Гребеник, О. М. Масик, Н. І. Ярема [та ін.] // Медична освіта. – 2001. – № 3 – С. 15–19. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Chem_biol/Mosv/2011_3/data/article3.pdf.

4. Запорожан В. М. Оптимізація освітньої діяльності університету відповідно до Закону України «Про вищу освіту» / В. М. Запорожан, В. Й. Кресюн, О. В. Чернецька // Медична освіта. – 2015. – № 2. – С. 53–54.

5. Інноваційні інформаційно-комунікаційні технології навчання математики : навч. посібник / В. В. Корольський, Т. Г. Крамаренко, С. О. Семеріков [та ін.] ; наук. ред. академік АПН України, д-р пед. наук М. І. Жалдак. – Кривий Ріг : Книжкове вид-во Киреєвського, 2009. – 324 с.

6. Інформаційно-методичне забезпечення навчального процесу та психологічні аспекти викладання фтизіатрії та пульмонології на сучасному етапі [Електронний ресурс] / А. В. Бойко, В. О. Степаненко, Л. І. Закрутько [та ін.] // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2012. – № 21 (256). – Режим доступу : http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vlup_2012_21_5.pdf.

7. Перспективи післядипломного дистанційного навчання / Ю. І. Решетілов, Н. М. Проценко, О. Ю. Васильченко [та ін.] // Психологічні аспекти забезпечення якості післядипломної освіти : тези доповідей ІХ навч.-метод. конференції ДЗ «ЗМАПО МОЗ України». – Запоріжжя, 2012. – С. 82–83.

8. Проблеми та перспективи дистанційного навчання в системі післядипломної освіти в Україні / Т. В. Богослав, О. О. Кравченко, Л. Ф. Кузнецова [та ін.] // Зб. наук. пр. співробітників НМАПО імені П. Л. Шупика. – 2014. – № 23(1). – С. 567–571.

9. Система дистанційного навчання як ефективна складова підготовки лікарів-інтернів до ліцензійного інтегрованого іспиту «Крок-3. Стоматологія» [Електронний ресурс] / Н. Б. Кузняк, А. В. Бамбуляк,

В. А. Гончаренко [та ін.] // Молодий вчений. – 2014. – № 7(2). – С. 119–120. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2014_7%282%29_31.

10. Сучасні підходи до післядипломної освіти лікарів-педіатрів / О. П. Волосовець, С. П. Кривоустов, О. Ф. Черній [та ін.] // Таврический медико-биологический вестник. – 2010. – № 2. – С. 4–7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Chem_Biol/Tmbv/2010_2.pdf#page=6.

11. Masic I. Medical Informatics Education and Distance Learning at Sarajevo Biomedical faculties [Електронний ресурс] / I. Masic, H. Pandza, Z. Masic // Український журнал телемедицини та медичної телематики. – 2008. – № 3. Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Chem_biol/Ujtm/2008_3/2008_3_5.pdf.